

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Πολύ καλά τὰ λέει ὁ φίλος μου ὁ κ. Ν. Ποριώτης στὸ «Νουμᾶ» (φύλλο ἀριθμὸς 409) γιὰ τὸ Ἐθνικὸ θέατρο. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς βιάστηκε γιὰ νὰ ῥηθῆ τὸ διευθυντὴ του. Ὅχι, γιατί ὁ Κωσταντῖνος Χατζόπουλος, δὲν εἶναι κείνος ποὺ φαντάστηκε ὁ κ. Π. Ἀλλὰ γιατί γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ἔθνικὸ θέατρο, ἐχτός ἀπὸ τὸ ἴδρυμα ποὺ τόσο ἀναγκαῖο θεωρεῖ τὸ χτίσιμό του, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρξουνε πρῶτα ἠθοποιοί. Κι ἀφοῦ κι ὁ ἴδιος ὁ φίλος μου ὁ Π. παραδέχεται πὼς δὲν ὑπάρχουνε ἠθοποιοί, ἀδικῶς ὁ κόπος του νὰ ζητᾶ νὰ ῥηθῆ τὸν διευθυντὴ τῆς ἰδέας καὶ τὸ Μαικήνα ποὺ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ στὸ ὑλικὸ μέρος τὴν ἰδέα.

Δὲν ξέρω πὼς κρίνει τὴν ἀνυπαρξία ἠθοποιῶν ὁ κ. Π. Ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν ἰδέα πὼς καὶ ὁ μεγάλος δάσκαλος καὶ ὁ Μαικήνας κι ἂν βρεθοῦνε, δὲ θὰ μπορέσουμε ν' ἀποκτήσουμε Ἐθνικὸ θέατρο ἂν :

1) Δὲν ἀνοίξῃ σχολεῖο ποὺ νὰ μποροῦνε μέσα νὰ σπουδᾶσουνε τὴν τέχνη τοῦ θεάτρου νέα παιδιὰ καὶ κορίτσια, ποὺ νὰ μὴν ἔχουνε πατημένο τὸ πόδι τους σ' Ἑλληνικὸ θέατρο, καὶ

2) Ἄν δὲν ἀποκλειστοῦνε ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ αὐτὸ θέατρο ὅλοι — μὰ ὅλοι — οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ παίζουνε γελοῖα ἢ σοβαρά, τραγικὰ ἢ κωμικὰ, σπουδαῖα ἢ μικρὰ πρόσωπα στὸ σημερινὸ θέατρο.

Τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἔχει σήμερὰ ἠθοποιούς ἀγράμματους καὶ ἠθοποιούς ἐγωιστῆς. Καὶ μὴ νομίσῃ κανένας πὼς ἄλλοι εἶναι οἱ ἀγράμματοι κι ἄλλοι οἱ ἐγωιστῆς. Οἱ ἴδιοι εἶναι καὶ ἀγράμματοι καὶ ἐγωιστῆς. Κι ἂν ὑπάρχουνε δυὸ ἢ τρεῖς μέσα σ' αὐτούς ποὺ νὰ ἔχουνε τὴ δύναμη νὰ μποῦνε στὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέα, δὲ θὰ πῆ τίποτα τί μποροῦνε νὰ κάνουνε οἱ δυὸ τρεῖς μέσα στους πεντακόσιους.

Ἀπὸ ἠθοποιούς τέτοιους ποιὸς μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαίτηση νὰ χτίσουνε τὸ Ἐθνικὸ θέατρο ποὺ ὀνειρεύεται ὁ Π., καὶ μαζὶ μ' αὐτόνε κι ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος ποὺ τὸ θέατρο τὸ θέλει νὰ εἶναι ἐκκλησια καὶ ὄχι πορνεῖο, οὔτε διασκέδαση ἀπλή.

Τὸ θέατρο σήμερὶς κατάντησε σὰν τὴν πολιτικὴ καὶ τὴ δημοσιογραφία. ἠθοποιοί, πολιτικοὶ καὶ δημοσιογράφοι γίνονται σήμερὶς ἐκεῖνοι ποὺ δὲ βρίσκουνε, ἢ δὲ θέλουνε, ἢ δὲν ἔχουνε τὰ μέσα, ἢ δὲν ἔχουνε τὴν δύναμη νὰ κάνουνε ἄλλη δουλειά. Πολὺ λίγοι ἀπ' αὐτούς ἐκλέγουνε τὰ ἐπαγγέλματα αὐτὰ ὀρμώμενοι ἀπὸ ἓνα ἀνώτερο σκοπὸ, νὰ μορφώσουνε ἀνθρώπους καὶ κοινωνία.

Μὰ γιὰ νὰ μορφώσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ εἶναι αὐτὸς ἀνθρώπος. Καὶ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κολυμπᾷ στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας ἢ τῆς ἡμιμάθειας.

Πὼς λοιπὸν ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους νὰ χτίσουμε τὴν ἀπαίτηση νὰ χτίσουνε ἔθνικὸ θέατρο; Πὼς ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους ἔχει τὴν ἀπαίτηση ὁ φίλος μου ποὺ Ποριώτης νὰ χτίζουνε διαδοσμένη τὴν «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμᾶ;

Θὰ μοῦ πῆ ἴσως κανένας :

— Μὰ πὼς αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ διαβάσουνε τὸ «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε ἢ τὴν «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλή;

Δίνω ἀμέσως τὴν ἀπάντησιν. Γιατί ἀκοῦνε πὼς ἡ παγκόσμια φιλολογία τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ κρίνει γιὰ μεγάλα. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ δείξουνε κι αὐτοὶ πὼς δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν παγκόσμια φιλολογία. Πιάσε ὅμως ἓναν ἀπ' αὐτούς — οἱ ἐξαιρέσεις λιγοστῆς — καὶ ρώτησέ τον :

— Τί θέλει νὰ πῆ ὁ Σοφοκλῆς, ἢ ὁ Γκαίτε, ἢ ὁ Ἴψεν, ἢ ὁ Χάουπτμαν στὰ ἔργατά τους;

Θὰ μείνουνε ὅλοι μὲ κλειστὸ τὸ στόμα σὰν τὸ Χαίμη.

Ἄς τύχαινε ὅμως ὁ Παλαμᾶς νάταν ἀπὸ τὴ Νορδηγία, καὶ τότες τὰ ἔργατά του θὰ εἴταν παιγμένα ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνον ποὺ γραφήκανε, κ' οἱ σοβαροὶ οἱ κριτικοὶ μας θ' ἀφιερώνανε στήλες ὀλόκληρες γιὰ νὰ ἐκφέρουνε τὴ σοφίαν τους τὴν κρίσιν καὶ νὰ δείξουνε κι αὐτοὶ πὼς εἶναι σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τῆς παγκόσμιας φιλολογίας.

*

Ἔρχομαι τώρα στὸ ζήτημα τῆς ἀνάγκης τοῦ χτισίματος τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ὁ κ. Π. πιστεύει πὼς τὰ θεάτρα ποὺ ὑπάρχουνε σήμερὶς χτισμένα δὲν μποροῦνε νὰ χρησιμεύουνε γιὰ ναοὶ τῆς Τέχνης, γιατί τὰ κυβερνᾶνε καὶ κανονίζουνε τὴν τάσιν καὶ τὸ δρόμον τους ἐπιχειρηματίες ποὺ πρῶτο καὶ κύριον σκοπὸν τους ἔχουνε τὸ χρηματικὸ κέρδος, ἀδιαφορώντας ἐντελῶς, οἱ περισσότεροι, γιὰ κάθε σκοπὸ καλλιτεχνικόν.

Παρακαλῶ τὸν κ. Π. νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησιν :

— Ἄν οἱ ἠθοποιοὶ τῆς «Ν. Σκηνης» ποὺ τὴ φέρνει γιὰ παράδειγμα, τὴ στιγμή ποὺ ὁ κ. Θεβαῖος ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἐκανόνιζε τὸ δρόμον τοῦ θεάτρου του σύμφωνα μὲ τὸ χρηματικὸν του κέρδος, ἔλεγον :

— Κύριε Θεβαῖε, ἐμεῖς εἴμαστε καλλιτέχνες καὶ ὄχι παλιάτσοι· λοιπὸν ἐννοοῦμε νὰ σταθοῦμε ἐκεῖ ποὺ ἡ ἀληθινὴ Τέχνη μᾶς θέλει καὶ νὰ μὴ κυλιστοῦμε μὲ τὰ «Παναθηναῖα» καὶ τίς «Κορα-

λίες» στο βουρκο για να πλουτίσης εσύ, τί θάκανε ο Θηβαίος ;

— Θα τους έδιωχνε θά μου άπαντήση, και θάπαирνε άλλους.

Μά αν και οι άλλοι του έδιναν την αυτή άπάντηση ; Τότε ο κ. Θηβαίος ή θ' αναγκαζότανε να κυττάξη τή δικηγγοριά του, ή να κάνη ο,τι οι ήθοποιοι του έλεγαν.

Γι' αυτό είχα, έχω και θά έχω—για να θυμηθώ το περίφημο ιδανικό του κ. Λαμπελέτ, — την ιδέα πώς το παραστράτημα του θεάτρου οφείλεται ολοκληρωτικά στους ήθοποιούς μας.

Θέλει και πιό τρανή άπόδειξη ο κ. Ποριώτης; Όταν ή Δδα Κοτοπούλη άνέθεσε το περασμένο καλοκαίρι ένα βρώμικο έργο άπ' εκείνα που μαζεύουνε τον κόσμο και τὰ λεφτά του, έγραφα κάτι στην «Ακρόπολη» κακίζοντας την πράξη της αυτή. Ξέρεις, κ. Ποριώτη, τί είπε ή Δδα Κοτοπούλη σαν το διάβασε ;

— Τί του έκάμαμε άφτουνού του ανθρώπου και βάλθηκε να μᾶς ΚΟΨΗ ΤΟ ΨΩΜΙ ΜΑΣ ;

Άμα λοιπόν μιὰ καλλιτέχνις τῆς αξίας τῆς Δας Κοτοπούλη μετράει την αξία των έργων που παίζει με το πολύ ή το λίγο ψωμί που θά τῆς δώσουν,δέν νομίζεις πώς θά είμαστε πολύ άφελεις να πιστεύουμε πώς το χτίριο, ο διευθυντής και ο Μαικήνας τῆς ιδέας μᾶς λείπουνε για ναποχήσουμε Έθνικό θέατρο ;

Θέλει ο κ. Π. τρανότερη άπόδειξη ; Ο Κώστας ο Θεοδωρίδης ο θεατρώνης με το γούστο — κατά που γράφει — τῆ μόρφωση και τὰ ιδανικά, δέν έδρώμισε το θεάτρό του με τον «Κινηματογράφο» και τους «Ρουδίκωνες» ; Γιατί τῆκανε αυτό ; Γιατί είταν υποχρεωμένος ν' αντικρύξη τὰ βαριά έξοδα του θιάσου, να πληρώση το πανάκριβο χρονιάτικο νοίκι τῆς μάντρας, να διορθώση το έρείπιο που είχε για θέατρο, να βαστάξη στο συναγωνισμό, γράφει ο κ. Π.

Άν οι ήθοποιοι του θιάσου του είχαν τόσο δά καλλιτεχνικό αίστημα δὲ θά προτιμούσανε τάχατες να πάρουνε το μισό μιστό παρά να φορέσουνε βράκες και να χορεύουνε σὰ δαιμονισμένοι στη σκηνή άπάνω ; Έπειτα τί θά πῆ να βαστάξη στο συναγωνισμό ; Συναγωνισμός γίνεται μονάχα στο έμποριο. Ποιά όμως σχέση υπάρχει μεταξύ θεάτρου και έμπορίου ;

Ο θεατρώνης του σημερινού θεάτρου αντιπροσωπεύει το «κοινόν». Και το κοινόν είναι παραδεγμένο και άποδειγμένο πώς δὲ φταίει για το κύλισμα του τεχνίτη στο βουρκο. «Όσες φορές ή Τέχνη έπεσε, την έρριξαν οι καλλιτέχνες», είναι λόγια του Σίλλερ αυτά, όπως λόγια του Γκαίτε

είναι πώς «υποχρέωση του Τεχνίτη είναι να κολακέψη σὰ μικρό χαδιάρικο παιδί το κοινό για να το κάνη καλύτερο, για να το φωτίση στο μέλλον, και όχι για το διαιωσίση στην πλάνη από την όποία έχει να ώφεληθῆ».

Για τὰ λαϊκώτερα θέατρα μου φαίνεται πώς δὲν αξίζει τον κόπο να μιλάη κανένας, όπως δὲν αξίζει τον κόπο να μιλήση για ταναγνώσματα που γράφονται στις έφημερίδες.

Άνάγκη να βρεθουνε πρώτα ήθοποιοι. Έθοποιούς όμως που ναγκαλιάζουνε την Τέχνη όχι για να εκμεταλλευθουνε το παρθένο σώμα της και να ζήσουνε πλούσια κ' ευτυχισμένα, αλλά από μιὰ ύψηλότερη, ιερώτερη, άγνότερη, θεϊότερη λατρεία και άγάπη. Ο Διευθυντής του θεάτρου και ο Μαικήνας είναι στερνότερο ζήτημα.

Θ. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». — Στα παραπάνω ο συνεργάτης μας Ν. Ποριώτης σημειώνει :

«Φεύγουμε από το θέμα, λησμονάμε τον κύριο σκοπό μας, φίλε Συναδινέ. Σκοπός μας είναι να φτιάξουμε το άληθινό έθνικό θέατρο, που τέτοις δὲν έχουμε. Όχι να ζυγιάσουμε μόνο τις εϋτύνες και να βρούμε ποιός φταίει λιγώτερο ή περισσότερο, δίχως βήμα να προχωρήσουμε. Γράφοντας την άτράνταχτή σου ιδέα πώς για τῆ θεατρική κατάντια μας φταίνε μονάχα οι θεατρίνοι, και γυρεύοντας να φτιάξουμε πρώτα ιδανικούς θεατρίνους, περιορίζεις κ' έλόγου σου τῆ θεατρική τέχνη και το σκοπό τῆς θεατρικής σκηνης στου θεατρίνου το άτομο, — όπως δηλαδή κάνουνε κ' οι θεατρίνοι μας. Ούτε τῆς μουσικής τέχνης ιδανικό είναι να κάνη τῆ φιγούρα του ο καλός οργανοπαίχτης, ίσως και το καλό του βιολί, ούτε τῆς θεατρικής τέχνης να δοξάση τον καλλιτέχνη θεατρίνο. Είναι κι αυτός όργανο τῆς Τέχνης, έφημερο και λιγόζωο. Άν κρεμάστηκε, τὰ τελευταία χρόνια, το θεάτρό μας στο έργανά του και τῆν καλή τους θέληση, δὲ θά πῆ πώς αυτό είναι και το σωστό. Το σκηνικό του έγώ πρώτ' άπ' όλα κοιτάζει ο θεατρίνος, όποιος κι αν είναι, και όχι συνολικά τῆ θεατρική τέχνη. Κι ο ταπεινότερος κι ο ευγενικώτερος ένειρο κρυφό του έχει άστέρι να γενῆ, και ύλικά να καλοπεράση. Κι άμα κυβερνή θεατρίνος, στο θεάτρό του ο καλύτερός του δὲ βρίσκει θέση, δὲν έχει προκοπή. Αυτό είναι ο γενικός κανόνας. Μά δὲν έχω σκοπό να ξαναπῶ άπ' την αρχή τὰ ίδια, μιὰ και δὲν όνειρεύτηκα πώς θά παραδοθῆ σε θεατρίνου χέρια ή κυβέρνηση του έθνικού θεάτρου. Και δὲν πιστεύω να κοιτάσουμε και πολύ για